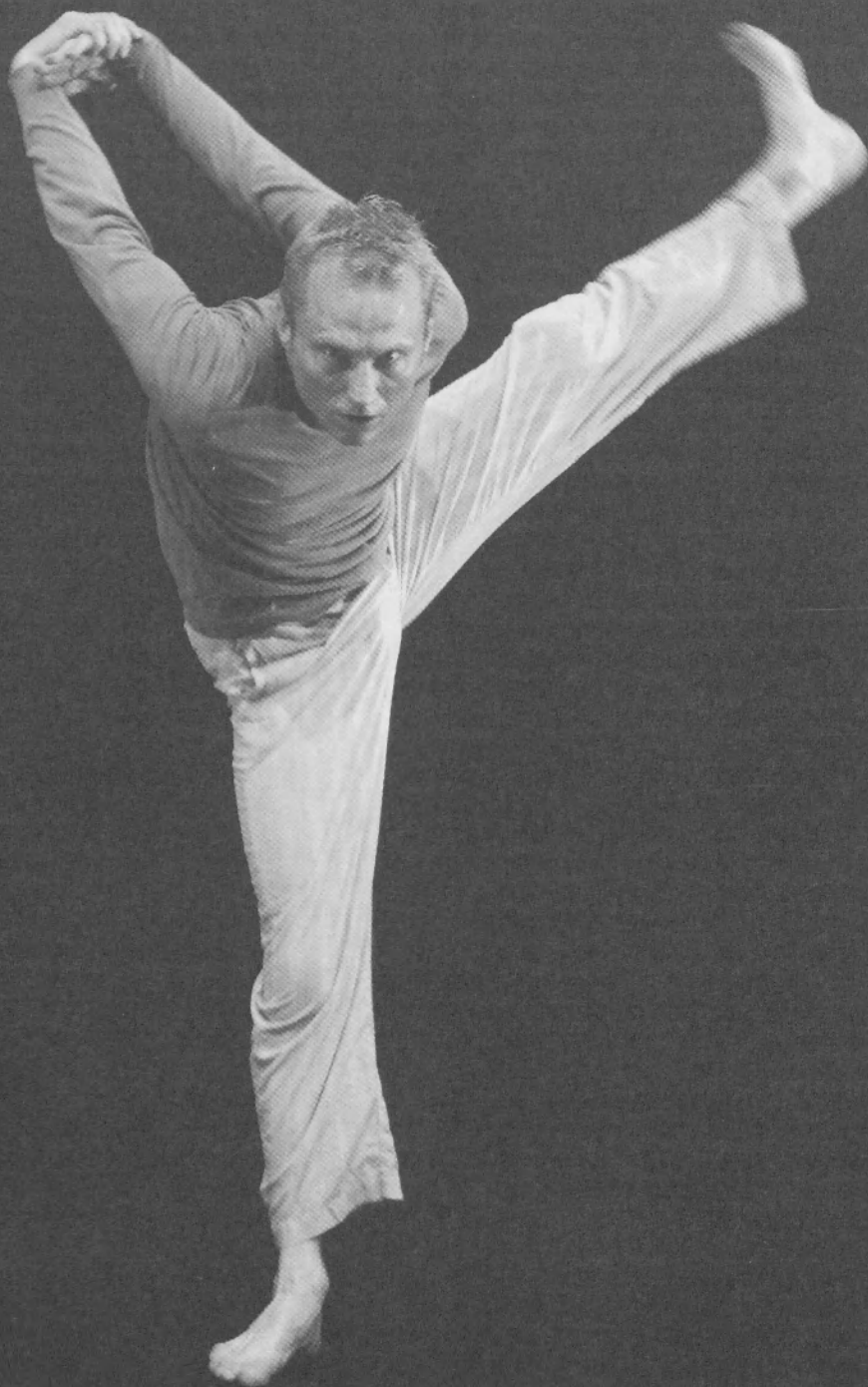

FALUHELYI KRISZTIÁN

A show bedarálja az élet értelmét

■ FRANK ■

Nigel Charnock, a decemberben szintén a Trafóban vendégszerepelt DV8 egykori alapító tagja 1995-ben létrehozta saját együttesét, a Nigel Charnock + Companyt. Később olyan színházak számára készített koreográfiákat, mint a Volcano Theatre Company, a Tanz Theater Wien vagy a Helsinki City Theatre Dance Company. Frank című egyszemélyes show-ja eredetileg a 2002-es Velencei Biennáléra készült. Az előadás, bár éles kritikával szemléli emberi környezetünket, korántsem tartozik azon polgárpukkasztó darabok sorába, melyeket korábban a DV8-tel készített.

Charnock előadása olyan világot tár elénk, melyet egyre inkább a piac, a marketing és a média határoz meg. Ebben a világban – sugallja az előadás – a tömegkultúra, a média és az általuk diktált trendek legalább annyira kompetensek a művészet, a filozófia, a vallás és a lét kérdéseiben, mint a hobbikertészetben vagy a divat tudományában. Charnock e helyzetet humorral és iróniával, nem tragikus pátosszal szemléli. A show egyik legfontosabb feladatának az élet értelmének megfejtését tekinti – az előadáson újra és újra el is hangzik ennek ígérete.

A teljes sötétségben először csak lihegést hallunk, elfojtott szavakat, nevetést, és azt, hogy valaki ide-oda futkos. Akárcsak Nietzsche örültje, aki nappal is lámpást gyújtva fel-alá rohangált a piacon, és azt kiabálta: „Istent keresem”, Charnock figurája is az élet értelmét keresi nehéz és fáradságos munkával. Csakhogy ő nem gyűjt lámpást, teljes sötétségben botorkál. A lámpás már Nietzsche korában hasznavehetetlen volt, a felülről érkező „isteni fény” pedig csak egy patetikus jelenet paródiájára lesz elegendő: az Isten ege alatt vergődő figurát rövidesen dübörgő techno ragadja magával. Mindezek után már semmiképpen sem vehető komolyan az élet értelmére vonatkozó kérdés verbális feltevése és a megválaszolására tett ígéret sem, még ha az egész előadás e téma körül forog is. Annyi még bizonyos, hogy „az egész világ az ő kezében van” (*He's got the whole world in his hand*), de hogy ki lenne ez az ő – Isten, Michael Jackson vagy Robbie Williams? –, az már korántsem egyértelmű.

A gyémántról szóló mese – mely talán az egyik legszebb jelenete az előadásnak – sem szolgál több tanulsággal, legfeljebb annyival, hogy mindig rossz helyen keressük az élet értelmét. E nyelvileg megfogalmazott konklúzió azonban meglehetősen erősen keretezett, hiszen mindezt egy monoton módon körbe-körbe futkosó figura szájából halljuk, aki akár Leni Riefenstahl *Olimpiájának* nyitó jelenetéből is idecsöp-

Nigel Charnock

Koncz Zsuzsa felvétele

penhetett volna. Ebben a kontextusban egészen másképp értelmeződik a mese. Az atléta azonban már nem ugyanaz, miként a mese sem: a fátyából (a lángból) már csak egy lepedő maradt, és a tanulság is értelmét vesztette valahol.

Az előadás végét ismét az első jelenet kerete zárja, de ha a taps és a meghajlás is a show része (márpedig Charnocknál feltétlenül az, méghozzá pontosan megkomponálva), akkor e jelenet megint csak nem kínál végső választ, hacsak nem azt, hogy a show bedarálja az élet értelmét – vagy legalábbis a kérdésfeltevés egy bizonyos módját.

Nemcsak az élet értelmére vonatkozó kérdés lesz humorforrás, hanem a színház, a tánc, a média és a tömegkultúra is. Leginkább azok a színházak és irányzatok válnak Charnock céltáblájává, amelyek az aktuális és divatos trendeket követik, és kevésbé ellenállók a tömegkultúra igényeivel szemben. E kritikát azonban nem kíséri kultúrpszimizmus. Charnock maga sem próbál meg ellenállni e folyamatoknak, sőt – egy-egy ironikus kiszólással kísérve – be is építi ezeket az elemeket a show-ba, amiből jó adag önironia keletkezik.

Már az előadás első felében láthatunk egy háromperces „gyorstalpaló” tánc történetkurzist, melyen Charnock prezentálja a kortárs tánc – részben hagyományos, részben „divatos”, de mindenképpen – szűkre szabott lehetőségeit: balett, modern tánc, fizikai színház. Ez utóbbin keresztül saját

múltját is humorosan szemléli, hiszen a fizikai színház műfaja a DV8-hez és Lloyd Newson nevéhez kötődik. A tánc, táncirányzatokkal szembeni humoros kritikái megnyilvánulás végigkíséri az előadást: akár egy flamencoparódia, egy Billie Holiday-dal vagy Michael Jackson kapcsán. Szintén kritikával illeti a különböző divatos színházi irányzatok bizonyos elemeit, gesztusait, kliséit: például a „közvetlenség” és a meztelenséghez való viszonyt. Többször is feljön a közönség közé, a szék sorok között táncol, a nézők ölébe fekszik – maró iróniával utalva ezzel azon színházakra és show-kra, amelyek a sokat emlegetett közvetlenséget úgy értelmezik, hogy a nézőnek mint földi halandónak „testközelből is szabad” éreznie, szagolnia, sőt tapintania a pillanatokra közénk ereszkedett isteni sztárt.

A nézők között öltözik át, miközben verbálisan is ecseteli, hogy a közönségnek egy csipetnyi meztelenség is jár a pénzéért, de csak éppen a jó ízlés határain belül. E gesztus megint csak a tömegkultúrának és a médiának a meztelenséghez való skizofrén viszonyát jellemzi. (Szerencsére a színházakban még nem kell a színpad bal alsó sarkába állítani egy pirossal karikázott 18-ast, de azon már most érdemes elgondolkodni, hova is tegyük ezt a későbbiekben: a színpadra, a nézőterre, esetleg a színész nyakába? – elkerülendő az improvizatív incidenseket.)

Charnock ide-oda cikázik a nézőtér és a színpad között, megnyitja az utcára nyíló ajtót, bonbonokat dob a büfében ülőknek. E gesztusnak azonban nem célja a színház hagyományos színpad–nézőtér-struktúrájának radikális újraértelmezése, sokkal inkább tekinthető a show egyik szórakoztató elemének. Nem inzultálja végtelenen a közönséget, nem célja zavarba hozni a nézőt. E gesztus erősebb volt a DV8 esetében, de már ott sem a színházi újítás céljával jött létre.

Az előadásra való folytonos reflektálás valamelyest a színház kritikusait és értelmezőit veszi célba. Miközben világos(kék) pizsamáját fekete ruházatra cseréli, azt is hangsúlyozza, milyen jelentőséggel bír a színek szimbolikája; hasonlóképpen beszél arról, miért is szereti vörössel megvilágítani a nézőteret, miközben ott folyik az előadás. E reflexiók azonban korántsem olyan erősek, hogy ellehetetlenítenék a kritikus vagy az értelmező pozícióját.

Charnock előadásának titka – az előadó karizmatikus személyisége mellett – talán ebben rejlik: a kritikával illetett világgal szemben nem akar külső pozíciót elfoglalni, nem akar szembehelyezkedni vele, nem akarja kivonni magát belőle, és nem hajtja a mindenáron újat mondani akarás görcsös erőfeszítése. Így könnyed, fesztelen, szórakoztató show-t láthatunk, melyben az előadó-koreográfus önmagát is iróniával szemléli.

Rutin nélkül a lazaság nem vállalható

■ BESZÉLGETÉS NIGEL CHARNOCKKAL ■

„Intelligens, energikus és szórakoztató.” Talán az a finn kritikus fogalmazta meg legfrappánsabban, milyen is Nigel Charnock, aki a fenti három jelzőt írta róla egy bemutatója után, 2002-ben. A magyar nézők január 25-én láthatták a brit fizikai színház úttörőjének Frank című szolóját, melyre épp ez a három szó jellemző leginkább. Improvizál, énekel, a nézőkkel folyamatos, élő kapcsolatban, olyan yira, hogy még cukorkát is kapunk tőle; a soraink közt zajló átöltözésről és egyéb „provokációkról” nem is beszélve. Húszéves szakmai rutinja révén magabiztosan, gátlástalanul felszabadult.

– Ha a Frankből ma este is lenne előadás, teljesen új ötleteket dobna be?

– Az biztos, hogy nem ismételném meg a tegnapi. Volt már rá példa, hogy két estén játszottam egymás után ugyanazon a helyen. Akkor a második est komolyabbra

sikerült. Az elsőt nyilván elsütök jó néhány poént, amelyet már nem érdemes megismételni akkor, amikor nem a pillanat spontaneitásából fakad. Beépítem a legfontosabb elemeket, amelyekre az adott helyszín inspirál, másnapra viszont számomra ezek – úgy látszik – elvesztik a frissességüket.

– Tegnap nem állta meg, hogy meg ne ossza a nézőkkel az előző napi budapesti sétáján szerzett benyomásait. Elsősorban azt, milyen savanyú népség vagyunk mi, magyarok. Különösen a bolti eladók. Mindig gyűjti az információkat, mielőtt egy adott városban fellép?

– Amikor kiderül, hova utazom, már hekkkel az út előtt utánanézek bizonyos dolgoknak. Például olyanoknak, mint a történelmi tények, a társadalom mai helyzete, fontosabb aktuális kérdések, melyek az embereket foglalkoztatják. Tudtam, hogy önök választások előtt állnak, ezt is be

akartam venni a show-ba, de aztán valahogy mégis kimaradt. Volt sok minden más. Elfelejtettem még valamit. Pedig oda-készítettem az újságot is, amiből kinéztem. Idefelé a repülőgépen a fedélzeti magazin egyik cikkén akadt meg a szemem. Tudja, mi áll benne? Az, hogy egy nemrég készült nemzetközi felmérés szerint a legerőszakosabb tinédzser lányok Magyarországon élnek. Nem fiúk! Lányok! Kár, hogy ezt kifelejtettem.

– Előadásának nyilván van kiindulópontja és határozott befejezése. A kettő közötti egy óra kitöltését milyen arányban bizza a véletlenre?

– A születésről, a serdülésről, a szerelemről, a szexről szóló rész adott, az mindig szerepel, ha nem is teljesen rögzített formában. Ugyanígy adott a befejezés is, amely tulajdonképpen azt pedzegeti, miért is vagyunk itt a Földön – persze ezt úgysem lehet tudni, de válaszaink azért lehetnek.